

'Hvorfor går 'hun ikke bare?'

Vold mod kvinder er aldrig tilfældig. Et voldeligt forhold kan stå på i årevis, mens volden langsomt tiltager. Man kan dø af den. Ca. 25 kvinder dør hvert år på grund af vold fra partner eller expartner.

AF LENE JOHANNESSON

Som landsorganisation for kvindekrisecentre (LOKK) i Danmark støder vi ofte på bemærkninger som: 'Hvorfor går hun ikke bare?'. Det synes at være så let – blot at gå, når man udsættes for vold fra sin ægtefælle eller samlever.

LOKK er en landsdækkende, nonprofit interesseorganisation, hvis formål er - ud fra et kvindepolitisk grundlag og med et samfundsmæssigt perspektiv - at synliggøre, forebygge og eliminere mænds vold mod kvinder og børn.

LOKK repræsenterer 40 af landets 44 kvindekrisecentre. Kvindekrisecentrene i Danmark er meget forskellige – nogle har udelukkende professionelt personale, andre har få ansatte og måske 70 frivillige tilknyttet. Nogle er kommunale, andre er selvejende med eller uden driftsaftale med en kommune.

Generelt for kvindekrisecentrene er, at kvinderne ikke må have et alkohol- eller stofmisbrug. Kvinder med misbrug henvises til misbrugsbehandlingsstederne. Dog har et enkelt krisecenter kompetencer til at modtage og behandle kvinder, der også har de problemstillinger.

Kommer en kvinde alligevel på et af krisecentrene og er påvirket eller beruset, bliver hun henvist til egnet behandlingssted. Børnene, der er på krisecentrene, har ofte i forbindelse med volden oplevet, at far var påvirket af stoffer af forskelligt art eller alkohol, og reagerer med det samme

Der er tale om en bevidst handling med det formål at opnå magt over og kontrol af partner eller ex-partner. Der er således tale om relationelle handlinger mellem mennesker, hvori der indgår magt.

Vold i nære relationer kan dels være mandens vold mod kvinden eller omvendt. Mekanismerne er de samme. Da det dog oftest er manden, der udøver volden vil det være det, jeg her vil beskrive ud fra.

Voldsspiralen

Professor i sociologi Eva Lundgren fra Upsala Universitet i Sverige taler om *voldsspiralen*. En teori, vi kan genkende på krisecentrene.

Teorien sætter fokus på volden i parforhold som en proces. I processen er der mange mekanismer, som hver for sig og i kombination gør volden til en aktiv og dynamisk proces med dybtgående konsekvenser for både voldsudøveren og den voldsudsatte kvinde.

Voldsprocessen er kendetegnet ved, at volden normaliseres for begge parter. Volden opleves som en naturlig del af hverdagen.

Volden begynder langsomt, men eskalerer over tid både i hyppighed og i voldens karakter.

Jeg vil forsøge at beskrive, hvilke virkninger det har for såvel manden som kvinden.

Det er vigtigt at sige, at man ikke kan se på manden, at han udøver vold mod sin ægtefælle eller samlever. Det står ikke i panden eller nakken på ham. Det ville være så let. Han ser helt almindelig ud. Nogle kan måske opfatte ham som utrolig sød og omgængelig og som enhver svigermors drøm.

Det er også vigtigt at sige, at han ikke kun er den voldelige, men også er den rare, omsorgsfulde mand og kærlige far.

Den voldelige mand udøver kontrolleret vold over for kvinden.

Han udvikler strategierne for at opnå magt over kvinden. Han udøver ikke volden, fordi han ikke kan styre sit temperament. Bl.a. slår og sparker manden oftest kun de steder, man ikke kan se, når kvinden har tøj på, og hvis han raserer hele hjemmet, går det aldrig ud over hans egne ting.

Volden forekommer ikke i det offentlige rum, men forekommer typisk i hjemmet uden andre tilskuere end f.eks. børnene i familien.

Manden har således kontrol over, hvor hårdt han slår, og hvor meget

han slår, samtidig med, at han sikrer sig, at der ikke er vidner til volden.

Den anden strategi, 'isolation', udøves gennem overvågning eller afhøring. Han følger efter kvinden, han ringer til hende i tide og utide, han kontrollerer hendes mails og hendes telefon, hvem hun har ringet til, vil vide, hvornår hun kommer hjem – f.eks. ved han lige nøjagtigt, at det tager kvinden 20 minutter at gå fra arbejdet til hjemmet – nu har det taget hende 35 minutter. Hvor har hun været henne? – Hvad har hun lavet? – Har hun en anden eller ????

Den hyppigste strategi er veksling mellem omhed og vold eller trusler. Det er en strategi, som vi også kender fra torturofre. Isolationen af kvinden forstærker effekten, fordi kvinden bliver afhængig af manden. Manden er på én gang den, der krænker kvinden, og den, der giver hende trøst og omsorg. Resultatet er, at kvinden til sidst ikke kan skelne mellem vold og kærlighed og ofte sætter lighedstegn mellem.

Alle disse strategier efterlader kvinden svag og med manglende selvværd. Manden opretholder sin forestilling og et selvbillede af den rigtige mand – en mand med overtag og styrke.

De forskellige voldstyper:

Den vold, som kvinder udsættes for, kan reduceres til fysisk vold alene. Der er i volden tale om en funktionel handling, som bruges til at opnå eller opretholde kontrol og magt – funktionel i den forstand, at den er effektiv. Med vold kan man opnå at få andre til at gøre det, man ønsker. Vold er således ikke en tilfældig handling, som udspringer af, at voldsudøveren har mistet kontrollen.

Den indeholder et sæt af vurderinger og afvejninger. Der er et ønsket mål og et valg af virkemidler for at opnå målet. Vold udspringer af voldsudøverens følelser og behov. Vold er altid voldsudøverens ansvar. De forskellige typer af vold, som vi definerer dem, er:

DEN FYSISKE VOLD – den vold som opfattes som den 'rigtige vold'. Der, hvor man kan se de blå mærker, og hvor volden forårsager umiddelbar fysisk smerte. Det kan være slag, skub, spark, at blive kastet ind i en væg eller ned ad trappen, kvælningsforsøg, knivstik eller vold med våben. Den fysiske vold kan have døden til følge.

DEN SEKSUELLE VOLD – at være tvungen til en seksuel handling mod kvindens vilje, som kvinden ikke ønsker eller har lyst til. Der kan være tale om voldtægt, at være tvunget til at skulle sove med mandens venner, eller det kan være at være tvunget til prostitution.

DEN PSYKISKE VOLD – den mest udbredte vold, der handler om kontrol og isolation. Den psykiske vold er ikke altid umiddelbar synlig for en udenforstående. Den handler om direkte eller indirekte trusler eller at nedgøre eller ydmyge kvinden i andres påhør. Der er aldrig fysisk vold, uden der er psykisk vold. Når manden har slået en gang, skal han blot hæve øjenbrynet, så vil hun være på vagt. ➡

Kvindens overlevelsestrategier

Kvinder udvikler over tid en række overlevelsestrategier – eller tilpasningsstrategier – for at forhindre volden i at opstå.

Kvinden fortrænger eller undskylder årsagen til volden. Hun udtrykker, at det er et uheld, en ulykke. Hun kan retfærdiggøre volden ved at forklare, hvor svær en opvækst manden har haft – 'det er synd for ham'.

Efterhånden slipper de brugbare undskyldninger op, og grænsen for, hvad hun vil finde sig i, bliver udvisket. Hun får sværere ved at skelne mellem, hvad der er normalt, og hvad der er vold.

Kvinden bliver skamfuld over at blive udsat for vold og ønsker ikke at blive konfronteret med andre mennesker. Måske har hun oplevet andres tavshed eller direkte fordømmelse af, at hun blive hos ham. Det er derfor nemmere at isolere sig.

Hun har derfor efterhånden kun manden at holde sig til.

Ligesom man hører, at torturofere identificerer sig med bødlen, på samme måde begynder kvinden over tid at tilpasse sig manden og hans opfattelse af hans handlinger, hans adfærd og hans motiver for volden.

Hun kan ikke længere vælge selv.

Kvinden udvikler et lavt selvværd som følge af at være i et voldeligt forhold – jo længere tid, hun har været i forholdet, jo lavere er hendes selvværd, og jo sværere bliver det for kvinden at komme ud af forholdet.

Kvinden begynder at se sig selv med mandens øjne.

Kvinden har en oplevelse af, at det er hendes egen skyld.

Det kræver derfor en stærk kvinde at kunne forlade en voldelig mand.

Jeg har kendt en kvinde, stor og stærk, leder af en daginstitution. Hun var gift med en mand, alle kunne lide. Han havde et tillidshverv i kommunen. Han havde ofte gæster, hvor alle hyggede sig, men hun vidste, at når gæsterne var gået, ville hun blive udsat for vold. Hun forsøgte at gøre alt, hvad han ønskede. Men alligevel gik det galt. Enten smilede hun for meget til gæsterne, eller hun smilede for lidt, hun serverede for mange bajere eller for få – et eller andet ville gå galt.

Når gæsterne var gået, stod hun til regnskab. Han gennemtævede hende. Han låste hende inde på et værelse eller bandt hende til en stol. Han ringede til hendes arbejde og sagde, at 'nu havde hun migræne igen'. Det lykkedes hende en dag at slippe fri og at tage på krisecenter i

den anden ende af landet, hvor hun ankom, slemt forslået. Kommunen blev kontaktet, da kvinden ingen penge havde. Sagsbehandleren i kommunen troede ikke på, at kvinden havde været udsat for vold. Det kunne den pæne og rare mand, som alle kendte, ikke finde på. Kvinden måtte være fuld af løgn.

Kvindekrisecenter

En kvinde kan selv henvende sig til et krisecenter eller kan blive henvist af en sagsbehandler, skadestuen, politiet eller lignende. Lederen på krisecentret har visitationsretten, og der er ingen venteliste. Kvinder og børn kan bo anonymt.

Når kvinden med eller uden børn kommer et til af kvindekrisecentrene, tilbydes hun støtte, omsorg og beskyttelse, kriseintervention og samtaler om den vold, som hun har været udsat for. Hun kan få hjælp til at genopbygge sin selvtillid og selvværdsfølelse for at kunne få et liv uden vold. Desværre kan hun ganske få kvindekrisecentre tilbyde egentlig terapi, men krisecentrene tilbyder 'social behandling'.

Derudover kan hun få støtte til det praktiske som separation, skilsmisse, afklare forældremyndighed og samvær, hjælp til at finde ny bolig, overblik over sin økonomi m.v.

DEN ØKONOMISKE VOLD – at være nægtet adgang til penge, at skulle aflevere de penge, hun selv tjener, at tigge og bede om penge til mad og lomme penge. Men det handler også om, at han sørger for at sætte hende i gæld. Jeg har oplevet en kvinde, som havde en stor gæld til en meget lækker bil og en vældig stor månedlig udgift til et benzinkort. Hun havde ikke kørekort. Det var altid ham, der brugte bilen.

DEN MATERIELLE VOLD – at manden ødelægger ting, f.eks. indbo og personlige ejendele. Det er her vigtigt at bemærke, at volden har en hensigt og er velovervejet. Han ødelægger aldrig sine egne ting. Han kommer ikke lige pludselig til at smide sin egen computer ud af vinduet – det er altid kvindens ting, det går ud over. Så er det ikke en handling i effekt.!!!

Mange af de kvinder, vi ser på krisecentrene, har været udsat for flere former for vold samtidig.

Det voldelige forhold udvikles typisk over tid, og volden tiltager i grovhed og hyppighed. Et voldeligt forhold kan stå på i længere

tid, ofte i årevis, mens volden langsomt tiltager og bliver værre, i værste fald livsfarlig. Man kan dø af den. Ca. 25 kvinder dør hvert år på grund af vold fra partner eller expartner.

VOLDENS CYKLUS

Ingen ønsker at leve med en voldelig mand. Manden er ikke voldelig i begyndelsen.

Volden kan deles op i faser. Voldens cyklus kan beskrives som:

SPÆNDINGSFASEN – OPTAKTEN TIL VOLDSUDBRUDET.

Manden opbygger en vrede, han bliver mere og mere utilfreds.

Der er måske mindre voldsepisoder eller trusler. Kvinden forsøger at glatte ud og undgå konflikter.

VOLDSUDBRUDET – spændingen kulminerer, manden bliver voldelig.

FORTRYDELSERFASEN – fasen efter voldsudbruddet, hvor voldsudøverne ofte fortryder sine handlinger og er bange for at miste sin partner.

KVINDER, DER HAR ET MISBRUG, KAN IKKE BENYTTE KRISECENTRENE, FORDI DE BØRN, DER OGSÅ ER PÅ CENTRENE, BLIVER ANGSTE SAMMEN MED PERSONER, DER ER BERUSEDE ELLER PÅVIRKEDE.

Nogle får støtte til at få et nyt navn og en beskyttet, hemmelig adresse.

Mange kvinder oplever, at manden er ihærdig i kontakten. De forsøger at finde kvinden, de ringer på mobilen på alle tidspunkter af døgnet, eller de opsøger kvindens veninder eller familie. Kvinden er mere i fare efter bruddet. De kvinder, der bliver slået ihjel, bliver det oftest umiddelbart efter, at hun har forladt manden.

Kvinder er i gennemsnit lidt over 40 dage på krisecentret. Ved fraflytning tilbyder nogle kvindekrisecentre efterværn, som kan være besøg i hjemmet, besøg på krisecentret, hjælp til at opbygge netværk. Det kan være, at kvinden er flyttet til et andet sted i landet, hvor hun ingen kender. Ensomheden er ofte stor efter opholdet, så der er et behov for at kunne opbygge et netværk eller måske at genoptage kontakten til det netværk, der var tidligere.

Hvordan oplever børnene i familien volden?

Vi har i mange år talt om, at det lille barn, der gemmer sig i kosteskabet eller forsøger at gå imellem for at beskytte mor, overværer volden.

Nej, barnet overværer ikke volden. Barnet udsættes for vold!!

Børn, der vokser op i en familie

med vold, påvirkes negativt. Det har konsekvenser for deres trivsel og udvikling, og det er lige så skadeligt for et barn at se eller overhøre vold mod en nærtstående voksen som f.eks. deres mor, som det er selv at blive udsat for vold!

Barnet mister tiltroen til voksne, når en af de nærmeste omsorgspersoner misbruger barnets tillid og efterlader et barn utrygt.

Forældre i familier med vold bruger ofte deres energi på at overleve og har derfor sjældent overskud til at se og høre børnene og give børnene den psykiske omsorg, de har behov for.

Manglende åbenhed og kommunikation er en af de mekanismer, som bevirker, at den skadelige effekt af volden øges.

Børn bliver angste. Nogle kan forsøge at reducere angsten ved at handle, f.eks. ved at gå imellem far og mor eller hente hjælp hos naboerne eller selv ringe til politiet. Ved at børnene er i stand til at handle kan de få en oplevelse af styrke og selvtillid.

Andre børn bliver paralyseret, bliver skræmt, og efterfølgende plager de sig selv med, hvad de burde have gjort.

Børnene påtager sig ofte også

Oftest er forholdet fredeligt i begyndelsen, men udvikles efterhånden til at blive mere voldeligt.

Jeg har mødt en godt begavet kvinde, som bestred en høj stilling. Hun havde mødt en mand via nettet. Han sad i fængsel, hvor han var dømt 'uden at have gjort noget som helst', forklarede han hende. Han havde blot stået i køkkenet med en kniv i hånden, og så var hans tidligere svigermor gået ind i den. 'Hun var bare så klodset'.

Kvinden troede på historien. Manden var det sødeste og mest belevne, hun kunne forestille sig. De fik hurtigt en lille dreng. Alt var lykkeligt. Hun troede på hans historie lige indtil den dag, hvor hun sagde ham imod. Hun havde hentet børnene i vuggestuen og var ved at køre hjem. Han fulgte efter dem og blev ved med at køre op i hendes bil. Hun søgte tilflugt på en tankstation, hvor han kørte døren af, da hun åbnede den.

Kvinden søgte tilflugt på et krisecenter med børnene, og først da gik det op for hende, at manden var voldelig og havde været

voldelig gennem hele deres forhold, ved at han bl.a. var sygelig jaloux og kontrollerende. Kærlighed gør blind!!!

HVIS DU VIL VIDE MERE:

www.lokk.dk - rådgivningsside, krisecentre, værktøjskasse for fagfolk.

www.etniskung.dk - elektronisk brevkasse for unge udsat for æresrelaterede konflikter.

www.hjerteogsmerte.dk - om kærestevold.

www.voldmodkvinder.dk - beskriver de forskellige hjælpemuligheder.

www.dmv.dk - behandlingstilbud til mænd flere steder i landet.

www.atp.dk - behandlingstilbud til mænd i Roskilde.

skylden for, at far begynder at slå – det kan være de vælter et glas mælk, eller de støjer for meget – hvilket mor bliver bebrejdet og derefter udsat for vold.

Børnene kan udvikle følelsesmæssige og adfærdsmæssige vanskeligheder, som kan præge dem hele livet.

De grusomheder, der udfolder sig i hjemmet, hvor børn skulle føle sig allermost trygge, gør hjemmet til en krigszone. Børnene ved aldrig, hvornår næste slag står. De er derfor i konstant alarmeredskab, og deres liv er uforudsigeligt.

Børnene betaler prisen

Det bevirker, at de let misforstår eller overreagerer – også i andre situationer. Det kan udløse en aggressiv adfærd over for andre eller vendt mod dem selv.

Uanset om der er en årsag til børnenes aggression, kan deres adfærd være uacceptabel for omgivelserne. De bliver derfor ofte mødt med afvisning og fordømmelse både fra voksne og deres jævnaldrende.

Barnet får et negativt selvbillede og opfatter sig selv som en uacceptabel person, som ingen kan lide.

Børnene bliver isoleret og har ofte ingen venner. Samtidig tør børnene ofte ikke tage evt. venner med hjem, fordi de aldrig ved, hvordan situationen er derhjemme.

Børnene var i mange år oversete på kvindekrisecentrene. De fulgte bare med mor. Det er der heldigvis rettet op på. På alle kvindekrisecentre i Danmark er der børnepædagoger, som samtaler med børnene.

På krisecentrene ydes det, vi kan kalde psykisk førstehjælp. Det handler om at hjælpe børn til at håndtere situationen her og nu. Hjælp og støtte dem til at sætte ord på de voldelige oplevelser, for på den måde at kunne bearbejde dem. Ofte har børnene aldrig talt med nogen om volden tidligere. Eller i hvert fald har der ikke været en voksen, som har reageret på, hvad børnene har fortalt..

Det kræver også sin mand at kun-

ne rumme, når børn fortæller om de tragiske og traumatiske oplevelser.

Jeg har flere gange hørt et barn fortælle, at det havde prøvet at sige til en lærer eller en pædagog, hvad der foregik derhjemme, men var blevet afbrudt med 'det taler vi om senere'. Alligevel var den voksne ikke vendt tilbage. Så prøver man ikke igen, specielt ikke, når man er et barn.

De sidste par år har børnene fået en mulighed for at deltage i psykologiske samtaler, når de er med mor på krisecentre.

Der samarbejdes også med kommunen, da en del børn også har brug for støtte efter krisecenteropholdet.

For de fleste børn gælder, at der er fælles forældremyndighed. I få tilfælde er det muligt at få en midlertidig forældremyndighed, så børnene kan fortsætte i børnehave og skole uden at skulle være bange for, at far henter dem. Selvom de også kan savne deres far, så savner de den søde og rare far og ikke den far, som har udsat mor for vold og måske også har slået dem. Det er vigtigt for specielt disse børn, at der er så megen ro som muligt omkring dem, indtil alt er afklaret.

Perspektivering

LOKK arbejder med at forebygge og afhjælpe vold mod kvinder og børn. Vi har haft et specielt fokus på kvinder med handicap og har fået indrettet krisecentre, som kan modtage kvinder og børn med forskellige handicaps. Vi har et fokus på kvinder med anden etnisk baggrund, der er udsat for vold, og for unge udsat for æresrelaterede familieproblemer.

Vi kan se, at volden er den samme for de forskellige målgrupper.

Vi har i Danmark p.t. kun et enkelt krisecenter, som kan modtage kvinder med misbrug, og et krisecenter, som kan modtage prostituerede (som også kan være misbrugere).

For mig at se er der brug for man-

ge flere special-krisecentre, som kan rumme kvinder, som falder uden for 'normen' ved f.eks. at have et rusmiddelbrug eller f.eks. være psykisk syge. Vi ved, at der er rusmidler indblandet i mange forhold, hvor der er vold. Det er ikke alkoholen eller stofferne, der er årsagen til partner volden, men den bliver forstærket ved indtagelse af et rusmiddel. Vi ved, at mange kvinder, der har et misbrug, også bliver udsat for forskellige former for vold.

Disse kvinder kan ikke rummes på de almindelige kvindekrisecentre, som beskrevet ovenfor, da børnene reagerer på voksne, der har indtaget alkohol eller stoffer.

Stop volden – bryd tavsheden

Vi ved fra behandlingssteder for mænd, at over ¾ af de voldsudøvende mænd har oplevet vold i barndomshjemmet.

Det er derfor vigtigt, at vi bryder tavsheden og taler om den vold, som vi ser, også når den foregår inden for hjemmets fire vægge. Det er forebyggelse. ■

OM FORFATTEREN: Lene Johannessen er sekretariatschef i LOKK. Hun er uddannet som socialrådgiver i 1976. Har i 30 år været beskæftiget med familier, som har haft det svært, og hvor børnene har været anbragt på behandlingshjem, eller hvor hele familien har været anbragt samlet på familieinstitution. De seneste 10 år har hun arbejdet med voldsudsatte kvinder og børn.